

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Transparency International. Індекс сприйняття корупції – 2019. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2017/> (дата звернення 23.10.2019).
3. Шмаль Л. Сінгапурська модель протидії корупції: досвід для України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури*. 2015. № 2. С. 110–118.
4. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією. URL: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>.
5. Організація та сучасні проблеми боротьби з корупцією та організованою злочинністю : навч. посіб. / В. І. Василюк, М. М. Апекейчук, В. Р. Сливенко та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2014.
6. Міжнародний досвід протидії корупції. URL: <http://sd.net.ua/2012/03/09/mizhnarodnij-dosvid-protidiyi-korupsiyi.html>.

Кідіна Н. В.,

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОБАЦІЇ В ІНОЗЕМНИХ КРАЇНАХ

Закон України «Про пробацію» ухвалений Верховною Радою України 05.02.2015 та набув чинності 27.08.2015, але й досі залишається не повною мірою реалізований та сприйнятий суспільством. З метою всебічного розуміння мети зазначеного закону, його сутності та значення для вирішення питання профілактики та попередження злочинності, зокрема й злочинності неповнолітніх, необхідним є звернення до історії та стану інституту пробації в зарубіжних країнах. Значного досвіду щодо застосування заходів пробації набула Велика Британія. Саме в цій країні інститут пробації історично утворився як основа альтернативних заходів покарання та свого розвитку набув у 30-40 –х роках ХХ сторіччя, коли накази про застосування пробації оголошувалися стосовно близько 30% винних осіб [1].

До 2006 року інститут пробації функціонував у формі Національної служби пробації в системі Міністерства внутрішніх справ. Зараз в Англії та Уельсі створена Національна служба поводження з правопорушниками, яка є підзвітною Міністерству юстиції та має в своїй структурі 42 служби пробації. Загальна кількість співробітників даної служби, значна частина яких становлять юристи та психологи за фахом, є достатньою для того, щоб один працівник служби пробації співробітничав з 13–14 правопорушниками.

Діяльність служби пробації в Великій Британії регулюється Законом про кримінальну юстицію 1991 року та спрямована на виконання наступних функцій: 1) виконання покарань, що не пов'язані з ізоляцією від суспільства (громадське покарання та умовне звільнення від покарання), із застосуванням нагляду служби пробації строком від 1 до 3 років; 2) надання допомоги потерпілим від злочину з метою накладення певних обмежень на правопорушника, за необхідності; 3) здійснення процедури медіації (примирення сторін) та застосування програм психологічної корекції поведінки правопорушника.

В США інститут пробації належить до опосередкованих санкцій, а Служба пробації належить до структури судової системи. При цьому головним завданням зазначеної служби є здійснення нагляду за умовно засудженими особами. Загальне керівництво Службою пробації здійснюється Адміністративним офісом при Верховному Суді США, а безпосереднє керівництво на місцях – місцеві суди. Слід звернути увагу, що пробація як альтернатива позбавленню волі застосовується в США дуже широко, зокрема в літературі міститься посилення на співвідношення між особами, що знаходяться в місцях позбавлення волі, та таким, що беруть участь у апробаційних програмах, як 1:2 [2, с. 32]. Цьому сприяє наявність розгалуженої системи місцевих служб пробації, яка становить понад 1750, половина з яких здійснює нагляд за неповнолітніми правопорушниками.

Ступінь нагляду служб пробації варіюється від так званого «поштового» («телефонного»), коли засуджений кожного місяця повинен надсилати до служби поштову листівку з описом свого життя та змін, що відбуваються, до інтенсивного нагляду з використанням електронних та технічних засобів контролю поведінки умовно засуджених, а також покладання на них певних зобов'язань (наприклад, відшкодування шкоди потерпілому). Строк нагляду, зважаючи на його інтенсивність, може бути від 1 до 5 років [3, с. 19–21]. Однак є штати, в яких пробаційний нагляд може бути призначений довічно [4, с. 198–199]. Слід також зазначити, що співробітник служби пробації має спеціальні повноваження, зокрема, він має право без будь-якого ордеру заарештувати особу, що знаходиться під пробаційним наглядом, у випадку порушення умов пробації або умовного засудження.

Дослідження, що були проведені в деяких штатах США, зокрема в Каліфорнії, виявили позитивне ставлення населення до служби пробації. Навіть потерпілі від різноманітних злочинів, що взяли участь у цьому дослідженні, здебільшого погоджувались застосувати до правопорушника випробувальний строк із застосуванням заходів інтенсивного нагляду та реабілітаційних програм, ніж позбавлення волі [5, с. 89]. Така ситуація пояснюється тим, що американські платники податків вважають недоцільним витрачати значні кошти на утримання злочинців в тюрмах (згідно вимог міжнародних стандартів вартість утримання одного ув'язненого складає

близько 20 тис. доларів США на рік, а на засудженого в режимі пробації витрачається 1 тис. доларів США на рік [6, с. 41–47].

У Німеччині інститут пробації отримав свого закріплення в судовій системі як Служба помічників судді з умовного засудження [3, с. 21]. Дана служба здійснює державний контроль (нагляд) за особами умовно засудженими та умовно-достроково звільненими з місць відбування покарань. Основним засобом апробаційної програми стосовно зазначених осіб є покладання на них спеціальних обов'язків.

В Нідерландах існує Служба контролю за умовно засудженими. Дана служба включена до структури системи прокуратури країни та являє собою за суттю службу пробації. Служба контролю за умовно засудженими особами так само як й її англійська модель має давнє історичне коріння. Зокрема в 1815 році на підставі приватної ініціативи утворений перший інститут такого контролю [3, с. 21–22]. Стосовно правопорушника, щодо якого застосовано умовне засудження, службою пробації здійснюється соціологічне дослідження особи, виховна робота, а, за необхідності, застосовуються й заходи психологічної корекції виявлених психологічних деформацій. До функцій даної служби належить також організація громадських робіт.

В Японії в 70-х роках минулого сторіччя в системі пенітенціарних установ дуже ефективно використовувався метод «найкан», спрямований на корекцію поведінки злочинців через застосування медитації та самопізнання [7, с. 279–280]. Певною мірою це дозволяло злочинцю пізнати духовні цінності, набути навичок життя, стати на шлях виправлення. Однак, наприкінці ХХ сторіччя через високий рівень рецидиву серед раніш засуджених (до 57 % протягом 3-х років після звільнення з тюрми), від таких психотерапевтичних програм відмовились, та всі зусилля держави були спрямовані на виокремлення злочинців з кримінального середовища через застосування різноманітних покарань, що не пов'язані із обмеженням волі. Так з'явилась японська модель інституту пробації у вигляді «захисного нагляду» за відстрочкою виконання покарання. Дана служба підзвітна Міністерству юстиції. Строк «захисного нагляду» складає від 1 до 5 років, а основними категоріями є неповнолітні, жінки, що займаються проституцією, а також засуджені з відстрочкою виконання покарання та умовно-достроково звільнені від відбування покарання. Особливістю японської моделі пробації є участь значної кількості громадських волонтерів з різних верств населення, зокрема, протягом багатьох років їх кількість становить постійну величину 1:50.

На пострадянському просторі однією з перших робіт щодо модернізації кримінально-виконавчої системи почала Естонія, перейнявши скандинавську модель. В 1998 році в системі Міністерства юстиції Естонії було сформовано нову професійну систему – державну Службу кримінального нагляду, що складається з 32 територіальних відділень [8]. Зважаючи на викладене, можна дійти обґрунтованого висновку, що сьогодні інститут пробації в різних країнах реалізується через створення

багатофункціональної служби пробачії, але різної підзвітності (Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції, Верховний суд, прокуратура).

Пробачія – це складний комплексний інститут кримінального правосуддя та попередження злочинності, що має у сукупності кримінально-правові, кримінально-процесуальні, кримінально-виконавчі та кримінологічні ознаки.

В кримінально-правовому аспекті, в західних країнах, пробачія – вид альтернативного кримінального покарання. В кримінально-процесуальному аспекті пробачія застосовується на стадії досудового слідства, стадії призначення покарання та визначення засобів правового впливу (основних та факультативних зобов'язань). В кримінально-виконавчому аспекті пробачія – це систем виконання альтернативного покарання на умовах перебування засудженої особи у суспільстві, із застосуванням особливої форми соціально-правового контролю.

В кримінологічному аспекті, пробачія являє систему заходів попередження злочинності, зокрема рецидивної та пенітенціарної, та систему заходів ресоціалізації засуджених, що спрямовані на процес виправлення засудженого через корекцію його поведінки та обмеження впливу кримінальної субкультури. Крім того, наявним є й економічний аспект пробачії як маловитратного (ніж утримання пенітенціарної системи) для держави механізму попередження та профілактики злочинності.

Список використаних джерел

1. Садыков А. У. Перспективы института пробации в России URL: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/51436-perspektivyinstituta-probacii-sovremennoj-rossii> (дата звернення: 24.10.2019);
2. Кристи Н. Борьба с преступностью как индустрия. – М.: ООО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001. 224 с.;
3. Становление института пробации в Кыргызской Республике / К. Х. Рахимбердин, М. Р. Гета, Р. М. Мырзалимов, М.Т. Джаманкулов. Бишкек, 2005. 228 с.;
4. Пертли Л.Ф., Чернышева Д.В. Историко-правовой аспект и организация исполнения наказаний и мер уголовно-правового характера без изоляции от общества: монография. М., 2012. 218 с.;
5. California Crime Victims Voice: Findings from the First-Ever Survey of California Crime Victims and Survivors // California for Safety and Justice, April, 2013. P. 87-91.
6. Аккулев А.Ш. Отдельные вопросы пробации // Научный журнал: Вестник Евразийского гуманитарного института 2010. № 4. С. 41–47.
7. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. М., 1997. 383 с.
8. Обзор законодательства скандинавских и балтийских стран по службе пробации (уголовному надзору). Серия «Права человека». СПб., 2005. 224 с.